

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

Українська Академія Наук

Гілея

Науковий вісник

- *Історичні науки*
- *Філософські науки*
- *Політичні науки*

Випуск 89 (№ 10)

Київ – 2014

Щомісячний збірник наукових праць “Гілея: науковий вісник”

Фахове видання

з філософських, політичних та історичних наук, затверджено постановами президії ВАК України
(протокол № 1-05/2 від 10 березня 2010 р. та протокол № 1-05/3 від 14 квітня 2010 р.)

Свідцтво про державну реєстрацію (перереєстрацію) друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 19946 – 9746 ПР від 31 травня 2013 року

Друкується за рішенням

Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
(протокол № 2 від 25 вересня 2014 р.); Президії ВГО Української Академії Наук (протокол № 14-09-25 від 25 вересня 2014 р.)

Шеф-редактор –

В. П. Андрущенко,
д-р філос. наук, проф., член-кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор –

В. М. Вашкевич, д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори –

В. І. Гончаров, д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
О. П. Кивлюк, д-р філос. наук, ст.н.с.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
В. В. Кривошея, д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
І. М. Преборська, д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ)

Відповідальний секретар –

В. Б. Халамендик, д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ,
НПУ імені М. П. Драгоманова)

Рецензенти: **М. І. Панчук**, д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

М. Т. Степико, д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
І. Г. Онищенко, д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
Н. В. Коваленко, д-р соц. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна рада:

В. П. Андрущенко – д-р філос. наук, проф., член-кор. НАН України,
акад. НАПН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
В. М. Вашкевич – д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
В. Б. Євтух – д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
А. І. Зеленков – д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
В. Ф. Колесник – д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)
Р. Мирзаханян – д-р іст. наук, проф. (Вірменія, Єреван)
М. І. Михальченко – д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України
(Україна, Київ)
В. Ф. Солдатенко – д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України
(Україна, Київ)

Редакційна колегія:

З соціологічних наук:

В. А. Бурляєва – д-р соц. наук, проф. (Росія, Невіномиськ)
О. М. Дікова-Фаворська – д-р соц. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Т. А. Жижко – д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
С. В. Лапина – д-р соц. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
Л. Л. Макаренко – д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Ю. В. Романенко – д-р соц. наук, проф. (Україна, Київ)
Ю. І. Яковенко – д-р соц. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З історичних наук:

І. Н. Войцехівська – д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
Б. М. Гончар – д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)
І. І. Дробот – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
М. А. Журба – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Г. Г. Лазько – д-р іст. наук, проф. (Білорусь, Гомель)
В. П. Михайлюк – д-р іст. наук, проф. (Україна, Луганськ)
А. Миколайчук – д-р хабілітований (історія), проф. (Польща, Познань)
Т. А. Стоян – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Л. М. Чернега – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
Ю. І. Шаповал – д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

З філософських наук:

А. С. Абасова – д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)
В. Г. Акоюн – д-р філос. наук, ст.н.с. (Україна, Київ)
О. О. Базалук – д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)
В. П. Бех – д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
В. Г. Воронкова – д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)
Е. М. Герасимова – д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім.
М. П. Драгоманова)
В. О. Жадько – д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
С. В. Куцупал – д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)
В. І. Муляр – д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)
О. Ф. Оніпко – д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)
С. Тецлав – д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгощ)
М. М. Прохоров – д-р філос. наук, проф. (Росія, Нижній Новгород)
О. Б. Скородумова – д-р філос. наук, проф. (Росія, Москва)
О. В. Уваркіна – д-р філос. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
С. М. Яшанов – д-р пед. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

З політичних наук:

Б. І. Андрусичин – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
О. В. Бабкіна – д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
К. В. Балабанов – д-р політ. наук, проф. (Україна, Маріуполь)
І. М. Варзар – д-р політ. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)
В. А. Войналович – д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
М. С. Іванов – д-р політ. наук, проф. (Україна, Миколаїв)
С. А. Кізіма – д-р політ. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)
В. О. Котигоренко – д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
І. Л. Морозов – д-р політ. наук, проф. (Росія, Волгоград)
О. В. Попова – д-р політ. наук, проф. (Росія, Санкт-Петербург)
С. Ю. Римаренко – д-р політ. наук, проф. (Україна, Київ)
В. Л. Савельєв – д-р іст. наук, проф.
(Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гілея : науковий вісник : збірник наукових праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : “Видавництво “Гілея”, 2014. – Вип. 89 (10). – 468 с.

Концепція вісника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем інформаційної цивілізації, що формується. Основні рубрики наукового видання охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

**ГІЛЕЯ – в стародавні часи територія лісової Скіфії між Борисфеном (Дніпром) і Гіпанісом (Південним Бугом). Рештки цієї “лісової квітки” залишилися до теперішнього часу на території Миколаївської та Херсонської областей. (Докладніше див. : Геродот. Історія. IV. – С. 16-25)*

Запрошуємо Вас відвідати наш сайт: www.gileya.org.

E-mail: gileya.org.ua@gmail.com

Див. також: сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: www.nbuv.gov.ua/portal

Розділ: Наукова періодика України: журнали та збірники наукових праць

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника "Гілея: науковий вісник" в УКРАЇНІ

ВІННИЦЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Вінницький національний технічний університет)

керівник **С. Г. Денисюк**, доктор політичних наук

e-mail: svitlana.denisvuck@vindex.ua

ДНІПРОПЕТРОВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара)

керівник **В. А. Вершина**, кандидат філософських наук, доцент

e-mail: mailto:vivi.dp@mail.ru

ДОНЕЦЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Донецький національний університет)

керівник **О. В. Андрієнко**, доктор філософських наук, доцент

e-mail: elena_andrienko8@mail.ru

ЗАПОРІЗЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Запорізький національний технічний університет)

керівник **Є. О. Ємельяненко**, кандидат філософських наук

e-mail: gileva_zaporizhzhva@ukr.net

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Прикарпатський національний університет

імені Василя Стефаника, м. Івано-Франківськ)

керівник **Г. О. Дичковська**, кандидат філософських наук, доцент

e-mail: go_osmomysl@ukr.net

ПОДІЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Подільський державний аграрно-технічний університет,

м. Кам'янець-Подільський)

керівник **І. А. Колосюк**, кандидат філософських наук, доцент

e-mail: ikolosyuk@ukr.net

ЛУГАНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Східноукраїнський національний університет

імені Володимира Даля, м. Луганськ)

керівник **В. П. Михайлюк**, доктор історичних наук, професор

e-mail: vital_mih@ukr.net

ЛЬВІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Національний університет "Львівська політехніка")

керівник **І. В. Карівець**, кандидат філософських наук, доцент

e-mail: sacre@ukr.net

МАРІУПОЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Маріупольський державний університет)

керівник **А. М. Дегтеренко**, кандидат політичних наук, доцент

e-mail: degterenko777@ukr.net

МИКОЛАЇВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського)

керівник **С. С. Макаруч**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: rvgreabis@farlep.mk.ua

координатор **К. О. Шкуренко**, кандидат політичних наук, доцент

e-mail: sh_kamila@mail.ru

ОДЕСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Одеський національний університет імені І. І. Мечникова)

керівник **П. І. Барвінська**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: barwinskaja@ua.fm

ПОЛТАВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Полтавський факультет

Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого)

керівник **С. В. Куцупал**, доктор філософських наук, професор

e-mail: svkutsepal@rambler.ru

СЕВАСТОПОЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Севастопольський національний технічний університет)

керівник **П. Т. Фіров**, кандидат історичних наук, доцент

тел.: 8 068 925 74 57

СІМФЕРОПОЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Кримський економічний інститут

Київського національного економічного університету

імені В. Гетьмана)

керівник **О. Д. Попов**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: popalex79@mail.ru

СУМСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Сумський державний університет)

керівник **Дегтярьов С. І.**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: starsergo@bigmir.net

ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Тернопільський національний педагогічний університет

імені Володимира Гнатюка)

керівник **А. Б. Кліш**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: Klish_Andriy@ukr.net

УМАНСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

керівник **І. І. Кривошея**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: kii1969@mail.ru

ХАРКІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Національний технічний університет

"Харківський політехнічний інститут")

керівник **І. В. Владленова**, доктор філософських наук, доцент

e-mail: vladlenova@email.ua

ЧЕРКАСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького)

керівник **Є. О. Васильчук**, кандидат політичних наук, доцент

e-mail: vasilchuk84@bk.ru

ЧЕРНІГІВСЬКЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО

(Чернігівський державний інститут економіки і управління)

керівник **О. В. Тополь**, доктор філософських наук, доцент

e-mail: topololga@ukr.net

координатор **С. М. Горобець**, молодший науковий співробітник

e-mail: olen-g@vindex.ru

ПРЕДСТАВНИЦТВО

збірника "Гілея: науковий вісник" в Азербайджані

(Національна Академія Наук Азербайджану, м. Баку)

керівник **М. А. Махмудов**, доктор філософії

e-mail: matlabm@vindex.com

координатор **Р. Рагімлі**, науковий співробітник

e-mail: rus_rahimli@yahoo.com

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника "Гілея: науковий вісник" в БІЛОРУСІ

(Академія управління

при Президентові Республіки Білорусь, м. Мінськ)

керівник **С. М. Алейнікова**, кандидат соціологічних наук, доцент

e-mail: alejnsvetlana@vindex.ru

(Брестський державний університет імені О. С. Пушкіна, м. Брест)

керівник **Г. В. Шостак**, кандидат педагогічних наук

e-mail: shostak1964@brest.by

(Гомельський державний університет

імені Франциска Скорини, м. Гомель)

керівник **М. М. Мезга**, кандидат історичних наук, доцент

e-mail: nmezga@gsu.by

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника "Гілея: науковий вісник" в ПОЛЬЩІ

(Університет імені Адама Міцкевича в Познані)

керівник **Р. Димчик**, доктор, викладач

e-mail: dymczyk@wp.pl

(Інститут історії Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові)

керівник **Н. Моравец**, доктор, викладач

e-mail: mornor@wp.pl

ПРЕДСТАВНИЦТВА

збірника "Гілея: науковий вісник" в РОСІЇ

(Російський державний соціальний університет, м. Москва)

керівник **Т. І. Коваль**, кандидат філософських наук, доцент

e-mail: koti-89@mail.ru

(Кубанський державний університет, м. Краснодар)

керівник **С. М. Бородіна**, кандидат політичних наук, доцент

e-mail: sve9506@vindex.ru

(Самарський юридичний інститут, м. Самара)

керівник **А. Г. Іпполітова**, кандидат культурології, доцент

e-mail: ippolitovaag@rambler.ru

(Технічний інститут Північно-Східного федерального університету

імені М. К. Аммосова, м. Нерюнгри, Якутія)

керівник **О. Р. Авілова**, кандидат філологічних наук, доцент

e-mail: lana-tem@mail.ru

(Челябінська державна академія культури та мистецтв,

м. Челябінськ)

керівник **О. Ю. Павлова**, кандидат культурології

e-mail: astra861@rambler.ru

Ф. 5105. – Оп. 2. – Спр. 245.

8. Довідка про лісорозведення // ЦДАВО України. – Ф. 5105. – Оп. 2. – Спр. 374.

9. Інформація про ремонт існуючої мережі каналів. 1960 р. // ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 80. – Спр. 1284.

10. Борейко В.Е. История охраны природы Украины (XX век – 1980 г.) / В.Е. Борейко. – К. : Наукова думка, 1997. – Т. 2. 1941–1980. – 192 с.

11. Повышение качества оросительной воды / М.Г. Журба. – М. : Агрпромиздат, 1990. – 133 с.

12. Довідка про хід будівництва Ірпінської зрошувальної системи та освоєння колгоспами Димерського району поіменних земель станом на 20.08.1947 // ЦДАГО України. – Ф. 1. – Оп. 80. – Спр. 702.

References

1. Ekonomichna istoriya Ukraini: pidruchnik / B.D. Payovik. – K. : Yuridichna kniga, 2004. – 384 s.

2. Dovidka po stvorennny zahisnih lisonasadzhen ta provedennny protieroziyivnih zahodiv na beregah Dnipro // TsDAVO Ukraini. – F. 5106. – Op. 1. – Spr. 360.

3. Dovidka pro stan organizatsiyi borotbi z eroziyu gruntu lisgospah ta LMS Luganskoyi oblasti // TsDAVO Ukraini – F. 5105. – Op. 2. – Spr. 242.

4. Mihaylyuchenko M.T. Zaslon errozii // M.T. Mihaylichenko, Yu.K. Teleshchek. – K. : Urozhay, 1987. – 152 s.

5. Zvit pro protieroziyivni roboti u 1962 r. // TsDAVOU krayini. – F. 5105. – Op. 2. – Spr. 242.

6. Budkina L.G. Vpliv Kremenchutskogo vodoshovischa na prilleglu teritoriyu / L.G. Budkina, N.G. Bunyakina, P.S. Pustovoyt. – K. : Naukova dumka, 1971. – 16 s.

7. Zviti Golovnogo upravlinnya lisovogo gospodarstva ta lisozagotivel pri Radi Ministriv URSR // TsDAVO Ukraini. – F. 5105. – Op. 2. – Spr. 245.

8. Dovidka pro lisrozvedennya // TsDAVO Ukraini. – F. 5105. – Op. 2. – Spr. 374.

9. Informatsiya pro remont isnyuyuchoyi merezhi kanaliv. 1960 r. // TsDAGO Ukraini. – F. 1. – Op.80. – Spr. 1284.

10. Boreyko V.E. Istoriya ohranyi prirody Ukrainyi (XX vek – 1980 g.). – K., 1997. – T2. 1941–1980. – 192 s.

11. Povyshenie kachestva orositelnoy vody / M.G. Zhurba. – M. : Agropromizdat, 1990. – 133 s.

12. Dovidka pro hid budivnitstva Irpinskoyi zroshuvalnoy sistemi ta osvoennya kolgospami Dimerskogo rayonu poimennih zemel stanom na 20.08.1947 // TsDAGO Ukraini. – F. 1. – Op. 80. – Spr. 702.

Chepurda G. M., Candidate of Sciences (Philology), Associate Professor, Associate Professor of Tourism and the Hotel and Restaurant Business, Cherkasy State Technological University (Ukraine, Cherkasy), anna_chepurda@ukr.net

Irrigation and drainage works carried out in accordance with “The great plan of nature transformation”

It is found that the quality of work for land irrigation and drainage was poor, which ultimately led to a number of problems: the flooding of fertile land, reshaping of the coast. The influence of important hydrodynamic factor, which was wind waves, as well as the attempts of the Soviet government to overcome the negative effects of human impact in 1960, which appeared in an attempt to create ravines and gullies shelterbelts was examined. However, the planned volume of work on the creation of protective forest plantations in areas of reservoirs was not fully completed. The causes of the erosion control work plans failure were discovered. The article noted the fact that the transformation of river systems under the influence of economic activity changed the natural processes of water quality irrigation sources formation.

Keywords: hydraulic engineering, irrigation, planting shelterbelts, anti-erosion works, land reclamation.

Chepurda A. H., кандидат филологических наук, доцент, доцент кафедры туризма и отельно-ресторанного дела, Черкасский государственный технологический университет (Украина, Черкассы), anna_chepurda@ukr.net

Проведение гидромелиоративных работ, предусмотренных “Великим планом преобразования природы”

Исследованы экологические последствия гидромелиоративных работ, которые осуществлялись в соответствии с “Великим планом преобразования природы”. Установлено, что качество выполнения работ по орошению и осушению земель было неудовлетворительным, что в конечном итоге привело к целому ряду проблем: затопление плодородных земель, реформирование берегов. Исследовано влияние важного гидродинамического фактора, которым было ветровое волнение, а также попытки советского правительства преодолеть негативные последствия антропогенного воздействия в 1960-х гг.,

которые проявились в попытках создать приовражные и прибалочные лесные полосы. Однако не был в полной мере выполнен запланированный объем работ по созданию защитных лесных насаждений в районах водохранилищ. Установлены причины невыполнения планов противоэрозионных работ. В статье отмечен тот факт, что трансформация речных систем под влиянием хозяйственной деятельности меняла естественные процессы формирования качества воды источников орошения.

Ключевые слова: гидростроительство, орошение, лесозащитные насаждения, противоэрозионные работы, мелиорация земель.

* * *

УДК 94(477)“1945/1962”:378

Лук'яненко О. В.

кандидат історичних наук, старший викладач кафедри культурології, Полтавський національний педагогічний університет ім. В.Г. Короленка (Україна, Полтава), lukyapenko.ov@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЛАБІРИНТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСВІТЯНСЬКОГО ПОВСЯКДЕННЯ ДОБИ ТОТАЛІТАРИЗМУ

Стаття є методологічними роздумами з приводу дослідження історії повсякдення освітан вищої педагогічної школи УРСР. Звертається увага на специфіку застосування принципу цілісності та історизму. Подано погляди на доцільність використання принципів всебічності та міждисциплінарності. Особливо увага приділена значенню принципів психологічного детермінізму та об'єктивності.

Ключові слова: повсякдення, методологія, принципи дослідження, вища педагогічна школа.

Таємниці “історичної кухні”, на якій готуються тлумаченням минулого, насправді, не становлять нічого секретного. Єдиний незбагнений компонент на ній – це особистість самого історика, який ладен “змішувати” інгредієнти – історичні факти – лише у йому відомих пропорціях та лише за ним самим обраними рецептурами історичної презентації. Читач же на свій смак обирає уже готовий продукт, оздоблений висновками й узагальненнями, як святковий стіл, прикрашений дбайливими розпорядниками свята. За яким ж принципом варто “готувати” дослідження свідомості замкненої групи?

Аби триматися логіки у своїх висновках, історика варто бути достатньо принциповим як у прямому так і переносному значенні слова. Принциповість дослідника повсякденності полягає не лише у відданості справі, але й дотримуванні магістральних принципів роботи. Напевне, головною заповіддю тут, як і в кулінарії, і в медицині, слід було б обрати: “Не зашкодь!”. Проте, це закликає радше до совісті дослідника, аніж до його інтелекту. З іншого боку, найбільшим союзником у виборі орієнтирів можна було б назвати методологію марксизму [1, с. 8], бо я переконаний, що головною метою будь-якого опису має стати подальше практичне втілення у життя якщо не усіх матеріалів, то бодай ключових моментів роботи.

Цілісність та окремішність. Однією із засад історичного пошуку є визнання цілісності та окремішності історичного розвитку. Зазвичай, цей принцип у якійсь одній своїй полярності стає в голові дослідження; та й предмет такої розвідки буває значно ширший, аніж свідомість одного колективу. Цей методологічний орієнтир передбачає погляд на розвиток культур (чи то цивілізацій) або у єдності їхнього розвитку, або ж проголошує замкненість розвитку кожної окремої людської цивілізації. Дозволю собі інтерпретувати цивілізаційні теорії на рівні

мікрогруп, що становлять собою єдине суспільство УРСР. Тоді питання, яке цей принцип порушуватиме, буде наступним: “Чи є суспільно–політичний розвиток УРСР часів десталінізації єдиним цілим чи ж навпаки, – лише сумою розвитку усіх груп людей?”.

Услід за Миколою Данилевським [2] запропоную дивитись на різні колективи людей (у моєму випадку освітян країни, студентів та викладачів педагогічних вишів УРСР) як на окремі замкнені суспільні організми, рівноправні один одному, які самі по собі уже володіють певною структурою та цілісністю. Вони, звичайно, не є визначальними у загальному розвитку країни, проте, є реальними суб'єктами історії. І саме вони насправді є носіями історичної дійсності, бо на їхньому рівні проявляється на практиці більшість економічних та політичних теорій життя суспільства. Кожен педагогічний вуз – самостійна, самодостатня культура, яка живе, розвивається, має у своєму розвитку конфлікти і суперечності, вирішує їх щодня і шохвилини з не меншим (якщо не більшим) драматизмом, аніж держава як така. До такого розуміння найкраще підходить висловлювання Освальда Шпенглера, сказане ним про окремішність світових цивілізацій: “я бачу справжній спектакль багатоманітності потужних культур, ..., кожна з яких має власну ідею, власні пристрасті, власне життя, хвилювання, почуття, власну смерть” [3, с. 151].

Проте, якщо цивілізаційна теорія сперечалася про відсутність єдності розвитку культур у світі, життя замкненої групи неминуче утверджує у думці, що ця окремішність була лише способом збереження ідентифікації у необхідній єдності окремих суспільних груп, які й формували державу в цілому. Найбільшим прибічником єдності світового культурного розвитку, скоріш за все, був Фернан Бродель [4]. Моє дослідження повсякдення різних педагогічних інститутів країни (різних замкнених груп, таких собі “педагогічних цивілізацій” у єдиній радянській культурі) виявили таку ж саму схожість розвитку, яку Ф. Бродель виявив у розвитку цивілізацій світу. Вищі стикалися з однаковими проблемами, які їм створював час та умови післявоєнного життя. Педагогічні працівники мали тотожні уявлення про своє місце в суспільстві; часом значно різнилися їхні шляхи до мети, засоби її досягнення, однак, кінцеві прагнення мали доволі незначні відмінності.

Тож, у межах дослідження освітянського повсякдення принцип окремішності та єдності історичного розвитку стосувався розуміння окремішності розвитку кожного вищого навчального закладу як самостійної “культури”, однак, у межах єдиної української радянської дійсності.

Прогрес чи регрес? Одним із визначальних принципів аналізу буденної свідомості є її еволюція, чи ж бо розуміння її розвитку. Піонер антропології Едвард Тейлор (Edward Burnett Tylor) розглядав еволюцію як розвиток. У його “Антропології” слово “еволюція” зустрічається лише двічі, натомість більше 40 разів у схожих випадках автор замінює його словом “прогрес” [5]. Не вдаючись у теоретичний арбітраж між прибічниками різних еволюційних концепцій, зауважу, що не вражаю за доцільне услід за Едвардом Тейлором розглядати еволюцію як “славетний поступ до

прогресу” [6, с. 28]. Проте, у його працях є слушний коментар: “якщо судити за даними історії, то первинним явищем виявляється прогрес, тоді як виродження може лише слідувати йому: адже необхідно спочатку досягнути якогось рівня культури, щоб отримати можливість його втратити” [7, с. 38–39].

З урахуванням цього я зупинюсь на тому визначенні розвитку, яке говорить про нього як про появу змін, які несуть у собі нову якість у порівнянні з передньою (того, що Е. Тейлор, можливо, вважав виродженням, відкотом назад). У світогляді освітян частими були моменти повернення до старих уявлень. Наприклад, до поглядів на роль Й.Сталіна чи партії у житті країни. Однак, як “колишні” ці погляди можуть тлумачитись лише з огляду на хронологічно довший період дослідження. Повернення до звеличування Й. Сталіна може тлумачитись як регрес, якщо дивитися на нього з позицій тривалого періоду розвитку ідеології цілої країни: від повоєнного обоження – крізь лещата “відлиги” – до “застійної реставрації”. Та якщо говорити про зміни бачення Й. Сталіна студентами, які пам'ятали лише боротьбу з його культом, то виправдальні рефрени у бік Йосипа Віссаріоновича у їхньому випадку можуть тлумачитись як прогрес світогляду – як еволюція до нових для лібералів поглядів.

“Без власного голосу?”. Одним із принципів дослідження повсякденної свідомості є принцип об'єктивності. Хоча проблема незаангажованості дослідження доволі специфічна. Дозволю собі звернутись до слушного коментаря з цього приводу Пола Ньювола (Paul Newall): “Добре відомим прикладом є приказка, що “терорист для одних є борцем за свободу для інших”. Чи має історик називати перетин армії кордону іншої країни в минулому війною, незгодою, звільненням, або будь-яким іншим можливим терміном, жоден з яких не є теоретично нейтральним?” [8]. Думаю, за таких обставин об'єктивність має бути чимось іншим, аніж намаганням примусити історика “прибрати” себе з власних розвідок. Тому під об'єктивністю дослідження краще розуміти поступ до охоплення якомога більшої кількості джерел для висновків. Живе слово, документ, фотографія чи статистика набагато правдивіше говорять укупі, нарізно ж вони доволі кон'юктурні радники.

Тенети Психеї. З усього переліку факторів, що визначають історичний розвиток, головний акцент, напевне, слід зробити на психологічному детермінізмові. Німецький історик XIX ст. Карл Лампрехт висловив припущення, що поведінка колективів людей (на його думку, головних і реальних творців історії) визначається психологічними факторами [9]. Тотожні йому погляди про витoki історичних подій у психології висловлював російський науковець Ніколай Карєєв [10]. Усі соціально–економічні взаємини, що виникають у суспільстві, визначаються особливостями світосприйняття групи людей. Люсьєн Февр взагалі вважав, що справжнім істориком може бути лише той, хто вибудовує своє розуміння історичних явищ на підмурках соціальної психології: “Скільки людей прощаються з Історією, скаржачись, що в її морях, вивчених вздовж і впоперек, більше немає чого відкривати. Раджу їм зануритись у

морок Психології, яка заплелася з Історією: вони знову здобудуть смак до досліджень” [11, с. 109].

Психологічний детермінізм (теоретико-методологічне підґрунтя застосування якого в історії розробляв Борис Поршнев [12]) пояснює, що поведінка освітян визначалась не лише їхньою соціальною роллю, але й ставленням педагогів до цієї діяльності та до різних подій та явищ. Серед мотивів поведінки – соціальні настрої та емоції як окремих людей, так і цілого педагогічного колективу. Ними були сором (перед колективом як регулятор повсякденного життя, навчальних і виробничих мотивів), страх (перед можливими репресіями визначав одностайність прийняття політичних заяв), скромність (впливала на ставлення до проблем побуту), ненависть (штучно фабрикавана до політичних аутсайдерів) тощо.

Психологічний детермінізм має поєднуватися з описом світу почуттів та уподобань групи без карикатурності та стереотипів. Мета має бути тотожною, що її сформулювала Рут Бендікт, розглядаючи культуру країни Вранішнього Сонця: не у тому, щоб дізнатись “як би діяли ми на місці японців (О.Л. – у моєму випадку на місці освітян доби Хрущова), а в тому, щоб знати, чому вони діють саме так, як вони діють, йдеться не про те, щоб когось засуджувати, а щоб когось зрозуміти” [6, с. 94]. Отже, психологічний детермінізм змушує зрозуміти що опис історії педагогічного колективу без емоційного забарвлення, звернення до проявів індивідуальної чи колективної психіки є марним намагання адекватного зображення тогочасної дійсності.

“Казан Міждисциплінарності”. Запорукою повноти висновків у дослідженні світогляду освітян може бути підхід до проблеми не тільки з позицій історії. Ще Люсьєн Февр палко закликав: “Історики, будьте географами! Будьте правознавцями, соціологами, психологами...” [11, с. 37]. Тотожне йому бачення Наталією Шліхтою розвідок з історії радянського суспільства. Дослідниця навіртає до активного діалогу історії та соціології, етнології та антропології з посиленням уваги до міжособистісної та міжгрупової взаємодії, до погляду на події з позиції учасників, вивчення рутини та різноманітних соціальних практик [13, с. 10].

Напевне, міждисциплінарність найбільше втілилась у застосуванні антропологічного підходу до вивчення колективу педагогічного ВНЗ. Історію як науку з усім арсеналом її методів антрополога “допустили” до власних студій з легкої руки Едварда Еванса–Прітчарда у 1950–х роках, хоча її методи продовжували насторожено сприйматися “класичними” антропологами навіть у 1980–х роках [14, с. 70]. Пояснюючи необхідність крену в бік антропологізму, я, звісно, можу приєднати свій голос до голосу Годфрі Лінхарда (Godfrey Lienhardt), який зауважував, що історики вдавалися до антропології тоді, коли вичерпували поле для досліджень для власних докторських робіт [15, с. 183]. Проте, радше, поясню це тим, що мені до душі стали слова Е.Еванса–Прітчарда, який пропонував зрозуміти антрополога як соціального фотографа [6, с. 158]. Таким чином відтворення минулого стає схожим на “опис негативів” людської свідомості про події, які вони пережили. Тим паче,

антропологія має для цього увесь необхідний арсенал методів, яких часом так бракує історії. Малгожата Ірек (Małgorzata Irek) відверто зазначила у одній зі своїх робіт: “З усіх дисциплін у соціальних науках, антропологія з її якісними методами, такими як спостереження та неформальних інтерв’ю, здається найбільш придатною для дослідження неформальних соціальних мереж” [16, с. 212].

Іншою причиною антропологічного підходу став факт, що антропологія почала розглядатися не лише як наука про первісність, а вийшла далеко за межі проблем антропогенезу, розвитку інститутів сім’ї, шлюбу чи інших соціальних зв’язків на основах доцивілізаційного підходу. Дейвід Гілленер із цього приводу заявив: “Раніше деякі мої попередники могли спокійно та безтурботно визначити антропологію як вивчення первинних суспільств, будучи упевненими, що інші дисципліни не будуть вторгтися на їхню територію, а також відчували себе у безпеці, знаючи, що люди, яких вони описали, не будуть в змозі прочитати те, що вони про них написали” [17, с. 118].

Фактично, це поставило антропологію на один щабель із соціологією, історією сучасності та політологією, які з легкістю маневрують роздумами з приводу як сучасних подій, так і подій з недалекої минувшини. Розвідки з історії освітянського повсякдення доби тоталітаризму належать до тих, які читатимуть ті, про кого вони написані. І практика показала, що окремі з читачів доволі неприємно сприймають висновки людини, яка “роздивляється” роки їхньої молодості не під тим кутом, під яким вони презентують їх самі. З одного боку, це гарний посил до наукової дискусії, з іншого – не менш гарний привід до особистих образ. Проте, сподіваюся, що науковий інструментарій для подібних висновків хоч якось переконає у небажанні голої критики минувшини, яка, насправді, багато у чому схожа на дні нинішні.

Одним із головних напрямків, що їх пропонує антропологізм, можна вважати необхідність “вжитися” в оточення, свідомість якого вивчається, встати у середовище, стати частиною колективу, щоб якомога менше видавати свої відмінності у локальності, світогляді, як це радить, зокрема сучасний антрополог Мілс Хілс (Mils Hills) у своїх дослідженнях ідентичності [18, с. 149]. Мені особисто було відверто легко вдатись до вивчення свідомості освітян, бо я сам є випускником педуніверситету, працюю на освітянській ниві, знаю студентські та викладацькі проблеми, як кажуть, “з перших рук”. У разі ж коли мова йдеться про вивчення еволюції свідомості колективу установи, у діяльності якої історик нічого не розуміє, буду змушений порадити надіти чи то медичний халат, чи то робу і на деякий час “напроситись” у колектив, щоб знати його зсередини.

Однак, змушений зауважити: антропологія – не панацея від усіх хвороб. Про “хиткість” методів та “непевність” висновків “голої” антропології закликають постійно пам’ятати одні за активних adeptів антропологізму Марк Оже (Marc Augé) та Жан–Поль Колейн (Jean–Paul Colleyn) [19, с. 94]. Тим паче, що міждисциплінарність не обмежується самими лише союзом історії з антропологією. Джозеф Ллобера (Josep R. Llobera) нещодавно укотре зауважив: “В останні

п'ятнадцять років я неодноразово підкреслював у своїх творах важливість психології і соціобіології для виживання антропологів як учених" [20, с. 151]. Тож, міждисциплінарний підхід примусить історика якщо не поглибити свої знання, то бодай наново згадати університетські курси психології, соціології чи навіть валеології.

Принцип Аргоса. Аргос був тисячооком титаном старогрецької міфології, який своїми недремними очима вартував навколишній світ. Саме з Аргосом мені найбільше ототожнюється науковий принцип усебічності, який вимагає від дослідника аналізувати явища не самі по собі, а у їхніх взаємозв'язках і взаємодії з іншими суспільними явищами, близькими до них. За цим принципом мають бути забезпечені повнота і всебічність дослідження, а це вимагає розгляду проблеми з точки зору не якогось окремо взятого аспекту, а з урахуванням усіх аспектів, що формують загальне бачення явищ.

У випадку вивчення освітянського повсякденного світобачення "тисячоокий Аргус" всебічності має змальовувати не просто реакцію педагогів на зміни суспільно-політичного ладу, але подивитись на проблему бачення світу з позиції держави, зі сторони суміжних з ними інституцій, у численних документах партії, органів місцевої влади, школах, заводах тощо. Звичайно, коло таких "оглядин" неймовірно широке. Тому перед зануренням у нетрі архівів нагадаю слова Емілія Дюркгейма, якими той повчав племінника Марселя Мосса: "Прошу тебе, не вдавайся в марну ерудицію. Всіх фактів не лише не може бути, а це ще й не має сенсу. Потрібні вирішальні факти" [6, с. 38].

Усебічність передбачатиме не стільки накопичення якомога більшої кількості фактів реакції на оточуючу дійсність, скільки аналіз якомога ширшої кількості складових проблеми. Наприклад, аналізуючи ставлення освітян до реформ у сільськогосподарському секторі країни, варто поглянути більше на те, як освітянська діяльність на ланах країни тлумачилася педагогами, студентами, дирекцією вишу, як вона розумілася в обкомі, райкомі чи міськомі партії, у ЦК КПРС чи у окремих колгоспах, аніж на те, щоб описати усі заходи освітян у галузі аграрного виробництва. У такому випадку аналіз усіх сільськогосподарських практик протягом 12 років "відлиги" займе цілі томи досліджень, а не окремих його розділ. З іншого боку сільськогосподарські звершення колективів педінститутів мають бути проаналізовані не лише з позиції виробничих успіхів та невдач, але й із точки зору зв'язку з побутом освітян: матеріальним забезпеченням, ідеологією, харчуванням, сферою психології примусу та ініціативи, девіантною поведінкою у полях, емоційним та фізичним виснаженням тощо.

Список використаних джерел

1. Книгин А.Н. Философские проблемы сознания. – Томск : Издательство Томского университета, 1998. – 306 с.
2. Данилевский Н.Я. Россия и Европа: взгляд на культурное и политическое отношение славянского мира к романо-германскому. – СПб.: Типография братьев Пантелеевых, 1895. – 630 с.
3. Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. 2. Всемирно-исторические перспективы / пер. с нем. и примеч. И.И. Маханькова. – М.: Мысль, 1998. – 606 с.
4. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм,

XV–XVIII ст. Т.І. Структура повсякденності: можливе і неможливе. – К.: Основи, 1995. – 543 с.

5. Tylor E.B. Anthropology: an introduction to the study of man and civilization. – London : Macmillan and Co., 1881. – 448 p.

6. Дельєж Р. Нариси з історії антропології: Школи. Автори. Теорії. – К.: Вид. дім: "Києво-Могилянська академія", 2008. – 287 с.

7. Tylor E.B. Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom. In two volumes. Volume 1. – London : John Murray, Albemarle Street, 1891. – 502 p.

8. Newall P. Philosophy of History [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://www.galilean-library.org/site/index.php/page/index.html/_/essays/introducingphilosophy/18-philosophy-of-history-r35

9. Lamprecht K. What is history? Five lectures on the modern science of history. – New York, London, Macmillan Co., 1905. – 227 p.

10. Кареев Н.И. Историология: Теория исторического процесса (репринтное издание 1915 года). – М.: Либроком, 2011. – 328 с.

11. Февр Л. Бои за историю. – М.: Наука, 1991. – 658 с.

12. Поршнев Б.Ф. Контрестетика истории (Элементарное социально-психологическое явление и его трансформации в развитии человечества) // История и психология / под ред. Б.Ф. Поршнева, Л.И. Анцыферовой. – М.: Наука, 1971. – С. 7–35.

13. Шліхта Н. Історія радянського суспільства: Навч. посібник. – К.: Видавничо-поліграфічний центр НаУКМА, 2010. – 218 с.

14. Pina-Cabral, J. de. Observing Europe with John Campbell: a late view on the Mediterranean tradition // JASO-online (Journal of the Anthropological Society of Oxford). – New Series. – 2010. – Vol. II. – № 1–2. – P. 66–73.

15. Lienhardt G. Anthropology and the View from Afar // JASO. – 1997. – Vol. XXVIII. – № 1. – P. 83–89.

16. Irek M. Black no more: towards a new theoretical framework for studies of social space connected with the 'informal economy' // JASO-online. – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 2. – P. 207–225.

17. Gellner D.N. The awkward social science? Anthropology on schools, elections and revolution in Nepal // JASO-online. – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 2. – P. 115–140.

18. Hills M. Conflicts and Contrasts of Identity in a Changing Cornish Village // JASO. – 1997. – Vol. XXVIII. – № 2. – P. 149–160.

19. Alexander P. Marc Augé and Jean-Paul Colleyn. The World of the Anthropologist, Oxford and New York: Berg 2006, vi, 134 pp. (Review) // JASO-online. – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 1. – P. 94–95.

20. Llobera J.R. From Micro to Macro: An Unsolved Problem in British Anthropology // JASO. – 2000. – Vol. XXXI. – № 1. – P. 149–166.

References

1. Knyhyn A.N. Fylosofskie problemy soznaniya. – Tomsk : Izdatel'stvo Tomskogo universiteta, 1998. – 306 s.
2. Danilevskiy N.YA. Rossiya i Evropa: vzglyad na kul'turnoe i politycheskoe otnoshenie slavyanskogo mira k romano-germanskomu. – SPb.: Tipohrafiya brat'ev Panteleevykh, 1895. – 630 s.
3. Shpengler O. Zakat Evropy. Ocherki morfolohii mirovoy istorii. 2. Vsemirno-istoricheskie perspektivy / Per. s nem. i primеч. I.I. Makhan'kova. – M.: Mysl', 1998. – 606 s.
4. Brodel' F. Material'na tsyvilizatsiya, ekonomika i kapitalizm, XV–XVIII st. T.I. Struktura povsyakdennosti: mozhllyve i nemozhlyve. – K.: Osnovy, 1995. – 543 s.
5. Tylor E.B. Anthropology: an introduction to the study of man and civilization. – London : Macmillan and Co., 1881. – 448 p.
6. Del'yezsh R. Narisy z istoriyi antropolohiyi: Shkoly. Avtory. Teoriyi. – K.: Vyd. dim: "Kyuevo-Mohylyans'ka akademiya", 2008. – 287 s.
7. Tylor E.B. Primitive culture: researches into the development of mythology, philosophy, religion, language, art, and custom. In two volumes. Volume 1. – London : John Murray, Albemarle Street, 1891. – 502 p.
8. Newall P. Philosophy of History [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.galilean-library.org/site/index.php/page/index.html/_/essays/introducingphilosophy/18-philosophy-of-history-r35
9. Lamprecht K. What is history? Five lectures on the modern science of history. – New York, London, Macmillan Co., 1905. –

227 p.

10. Kareev N.Y. Istoriologiya: Teoriia istoricheskogo protesta (reprintnoe izdanie 1915 goda). – M. : Librokom, 2011. – 328 s.

11. Fevr L. Boi za istoriiu. – M. : Nauka, 1991. – 658 s.

12. Porshnev B.F. Kontrsubheshchaya istorii (Elementratnoe sotsial'no-psikhologicheskoe yavlenie i ego transformatsii v razvitii chelovechestva) // Istoriia y psikhologii / Pod red. B.F. Porshneva, L.Y. Antsyferovoy. – M. : Nauka, 1971. – S. 7–35.

13. Shlikhta N. Istoriya radyans'koho suspil'stva: Navch. posibnyk. – K. : Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr NaUKMA, 2010. – 218 s.

14. Pina-Cabral, J. de. Observing Europe with John Campbell: a late view on the Mediterranean tradition // JASO-online. – New Series. – 2010. – Vol. II. – № 1–2. – P. 66–73.

15. Lienhardt G. Anthropology and the View from Afar // JASO. – 1997. – Vol. XXVIII. – № 1. – P. 83–89.

16. Irek M. Black no more: towards a new theoretical framework for studies of social space connected with the 'informal economy' // JASO-online. – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 2. – P. 207–225.

17. Gellner D.N. The awkward social science? Anthropology on schools, elections and revolution in Nepal // JASO-online. – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 2. – P. 115–140.

18. Hills M. Conflicts and Contrasts of Identity in a Changing Cornish Village // JASO. – 1997. – Vol. XXVIII. – № 2. – P. 149–160.

19. Alexander P. Marc Augé and Jean-Paul Colleyn, The World of the Anthropologist, Oxford and New York: Berg 2006, vi, 134 pp. (Review) // JASO-online (Journal of the Anthropological Society of Oxford). – New Series. – 2009. – Vol. I. – № 1. – P. 94–95.

20. Llobera J.R. From Micro to Macro: An Unsolved Problem in British Anthropology // JASO. – 2000. – Vol. XXXI. – № 1. – P. 149–166.

Lukyanenko O. V., Ph.D. in History, Senior lecturer of cultural studies sub-department in V. G. Korolenko Poltava National Pedagogical University (Ukraine, Poltava), lukyanenko.ov@gmail.com

Methodological maze of the study of educators' everyday life during the times of totalitarianism

The article is a methodological reflection on the study of the history of everyday life of educators of Higher Pedagogical School. Attention is drawn to the specific application of the principle of integrity and historicism; to the feasibility of using the principles of comprehensiveness and interdisciplinarity. Special attention is paid to the principles of psychological determinism and objectivity.

Keywords: every day life, methodology, principles of research, higher pedagogical school.

Лукьяненко А. В., кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры культурологии, Полтавский национальный педагогический университет им. В. Г. Короленко (Украина, Полтава), lukyanenko.ov@gmail.com

Методологические лабиринты исследования повседневности педагогов времён тоталитаризма

Статья является методологическими размышлениями по поводу исследования истории повседневности педагогов высшей педагогической школы УССР. Обращается внимание на специфику применения принципа целостности и историзма. Подано взгляды на целесообразность использования принципов всесторонности и междисциплинарности. Внимание уделено значению принципов психологического детерминизма и объективности.

Ключевые слова: повседневность, методология, принципы исследования, высшая педагогическая школа.

* * *

УДК 930.2:929 Воронцова“18”

Лісунець Л. І.
аспірантка, Одеський національний
університет ім. І. І. Мечникова
(Україна, Одеса), LiydaLisunets@mail.ru

Постать Є. К. Воронцової в спогадах сучасників

Мета роботи полягає в створенні на основі спогадів та мемуарів портрету Є.К. Воронцової. У процесі роботи над запропонованою темою були застосовані загальнонаукові та спеціально-історичні методи дослідження. Зважаючи на специфіку джерельної бази, основний опір було зроблено на критичний аналіз джерел та принцип об'єктивності. Використання гендерного підходу дозволило визначити чинники, що впливали на становлення особистості Є. Воронцової та розкрити причини відсутності згадок про її громадську діяльність в мемуарній літературі. Встановлено основне коло мемуаристів та

зв'язки і стосунки, що склалися між ними та Є.К. Воронцовою. Коротко охарактеризовані побут, родинні устої та найближче оточення, представлена загальна оцінка постаті Є.К. Воронцової сучасниками. Зазначено, що на становлення та самореалізації особистості Є. Воронцової впливав патріархальний уклад тогочасного суспільства та її соціальне положення.

Ключові слова: Є.К. Воронцова, мемуари, портрет.

Єлизавета Ксаверівна Воронцова (дівоче прізвище Браницька), дружина Новоросійського генерал-губернатора М. Воронцова, відома благодійниця та меценатка, пік діяльності якої приходить на поч. 1830 – сер. 1860-х рр. – помітна постать XIX ст. Її поетизований образ в ліриці О. Пушкіна, зображення в живописі ґрунтовно досліджувалися науковцями ХХ – першого десятиліття ХХІ ст. Наявність низки спогадів дозволяє звернутися до тематики бачення постаті Є. Воронцової очима сучасників.

Мемуаристичний образ Є.К. Воронцової як тема окремого дослідження майже не розглядалася науковцями. Як виняток, слід назвати лише статтю публіцистичного характеру В. Голованя [7] та окрему історичну розвідку, поміщену в збірці “Пушкін. Статті та матеріали” [19, с. 34–44]. Матеріал викладений в них базується на цитуванні мемуаристів, без критичного осмислення, висновків та узагальнень і не претендує на повноту викладення.

Недостатнє вивчення проблеми компенсується залученням широкої джерельної бази, яку складають матеріали особистого походження (мемуари, спогади, автобіографія), що надає можливість розкрити поставлені у роботі завдання.

Мемуарна біографія Є. Воронцової починається спогадами Г. Олізара, близького друга родини Браницьких. Їх залучення дає змогу визначити чинники, що вплинули на формування її особистості. Мемуари вперше були опубліковані О. Копиловим на сторінках “Русского вестника” в 1898 р. Політична позиція Г. Олізара, як прихильника відновлення польської державності, червоною лінією проходить через весь текст спогадів. Автор відзначив родинні устої Браницьких наступним чином: “Побут сімейства здався мені доволі привабливим завдяки своїй патріархальності... Не могло також не справити враження й те, що в будинку, за виключенням мови господині... нічого російського не було. Вся прислуга розмовляла польською, дворецький – пан Олексинський в кунтуші... Також і економів та офіціалів я не бачив одягнутими не інакше, як на польський манір” [15, с. 30–31]. Отже, одним із завдань виховання Є.К. Браницької було привити їй любов до Польщі, живити патріотичні почуття. Вплив батька на неї стає очевидним, якщо розглянути її оточення після заміжжя, до якого входили Сабаньські, Ржевуські, Пржезєцькі, Потоцькі, Бржозовські – всі вони представники польської аристократії. Однак, не зважаючи на даний факт і думку сучасного дослідника родини Браницьких Є. Чернецького, котрий також відзначає вплив К. Браницького на дочку [25, с. 27], більшу вагу все-таки відіграла її мати, О. Браницька. По-перше, вихованням дітей було її прямим обов'язком, по-друге, Є. Воронцова сповідувала православ'я, віросповідання своєї матері, по-третє, саме матір мала намір видати дочку за росіянина, що й в подальшому здійснила. Хоча, як зазначає той самий Г. Олізар К. Браницький волів, щоб і його молодша дочка вийшла заміж за

ЗМІСТ

ІСТОРИЧНІ НАУКИ

Юрченко О. О. Числова символіка в текстах українських історичних думках дохмельницької доби (на прикладі семантичних зрізів чисел три та сім)	5
Ніколайчук О. С. Роль українських земель у матеріальному забезпеченні російської армії під час російсько-турецької війни 1735–1739 рр. за матеріалами “Полного собрания законов Российской империи”	9
Ковальчук Т. В. Вплив православних громадських об'єднань на суспільно-політичне життя українських губерній Російської імперії на початку ХХ століття	13
Романцова Н. І. “Історія України–Руси” М. Грушевського в українській історіографії	17
Валаявська К. В. До проблеми виникнення “світського товариства” на Буковині в австрійський період (1815–1848)	21
Марчук В. В. Греко-католики України в 1914–1923 рр.	26
Маковей Є. О. Українсько-московський конфлікт 1658–1659 рр.: спроба аналізу внутрішньої та зовнішньої складової у статті Пантелеймона Куліша “Виговщина”	28
Даниленко Р. М. Більшовицький терор в Україні в грудні 1917 – квітні 1918 рр.	31
Доценко В. О. Єврейський антипогромний рух в Україні 1917–1920-ті рр.	36
Хвіст В. О. Основні політичні партії та рухи в Криму в 1917 році	41
Чуткий А. І. Вплив революційних подій початку 1917 р. на вищу школу Києва: дослідження змін через долю однієї особистості	45
Кудаченко І. О. Використання частин Української трудової армії в бойових діях (літо–осінь 1920 р.)	51
Булгакова А. В. Залучення українських колгоспників в інститути партійно–радянського керівництва СРСР наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр.	55
Демочко Г. Л., Ростовська В. І. Історія 1–ї радянської лікарні ім. В. І. Леніна у 20–30-х рр. ХХ ст.: медико–краєзнавчий аспект	58
Красніцька Г. М. Голодомор 1932–1933 років на Вінниччині	62
Черкас Т. В. “Веймарський трикутник” та Україна	65
Семененко М. Г. Широка хімізація сільського господарства УРСР в кінці 50-х – 60-х років минулого століття	67
Чепурда Г. М. Меліоративна складова “Великого плану перетворення природи”	71
Лук'яненко О. В. Методологічні лабіринти дослідження освітнянського повсякдення доби тоталітаризму	75
Лісунець Л. І. Постать Є. К. Воронцової в спогадах сучасників	79
Дорошенко В. С. Деякі ідеологічні засади державного розвитку України	84
Огорокова В. В. Індивідуалістичні засади інформаційного суспільства та їх вираження в утопіях майбутнього	87
Пекарчук В. М. Еволюція основних напрямків міжкультурної двосторонньої співпраці як чинника відродження і розвитку культури етноменшин: тенденції 1990–2000-років	91
Резнік І. С. Роль банківської системи України в подоланні соціально–економічної кризи 1998–1999 рр.	96
Усенко Н. М. Трудяща молодь села у приватному сільському підприємстві: повсякденний вимір (1990–2000-і роки)	101
Скороход О. В. Тематика вітчизняних дисертаційних досліджень 1950-х – 2010-х рр. з історії українсько–сербських зв'язків	105
Соломатова В. В. Дизайн, мода, реклама як системотворчі чинники формування візуальних мистецтв в контексті масової культури ХХ–ХХІ століть	108
Тараненко О. Г. Розвиток відносин власності в аграрній сфері України у другій половині ХХ ст. та роль Л. О. Шелютко у науковому забезпеченні даного процесу	113
Волгірева Г. П. Проблеми землеустрою на Уралі: з особистих вражень П. А. Столипіна та О. В. Кривошеїна від перебування в Пермї й Пермській губернії	119
Гвоздков С. Ю. Еволюція підходу адміністрації Дж. У. Буша до проблеми російської демократії	124
Стройновський А. Парламентська діяльність Станіслава Щенсного Потоцького	129
Татаринів І. С. Особливості забезпечення російської армії обмундируванням під час Першої світової війни (за матеріалами Бессарабської губернії)	135
Шваб Л. П. “В очікуванні визволення”: польська дипломатична “гра” довкола питань східного кордону Польщі в роки Другої світової війни	138
Дорошенко Л. В. Дослідження орнаментативної керамічного посуду райковецької культури: досвід та перспективи	143
Палієнко С. В. Обговорення книги В.Ф. Генінга “Об'єкт і предмет науки в археології” на методологічному семінарі ЛОІА АН СРСР: обставини та факти	147
Сільченко І. В. Член–кореспондент В. П. Зосимович про виникнення та розвиток бурякоцукрової рослини	152
Коваленко М. М. Внесок професора В. Г. Ротмістрова (1866–1941) у розробку технології вирощування бавовнику в Україні	154
Апостол М. в. А. О. Салегін – піонер генетичних досліджень в Україні та їх використання в селекції	157
Бородай І. С. Теоретичні і методологічні основи становлення та розвитку науки про гідівлю сільськогосподарських тварин в Україні	161
Волощук В. М., Юдіна К. Є. Розвиток зоотехнічної науки з проблем фізіології травлення тварин у навчальних закладах України	164
Левченко І. М. Розгортання наукових досліджень природничими товариствами України в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. та їх світоглядні засади	169
Поливач М. А. Становлення Павла Дмитровича Пшеничного, як науковця та його внесок у розвиток кафедри гідівлі сільськогосподарських тварин Української сільськогосподарської академії	173
Щебетюк Н. Б. Природно–кліматичні зони як фактор впливу на структуру сільськогосподарської дослідної справи України в 20-х рр. ХХ ст.	176
Свідерська О. М. Аграрно–технічна допомога подільському селу в добу непу (1921–1929 рр.)	179

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Дерев'яно А. В. Історичне становлення поняття революція в соціально–філософському дискурсі	184
Держко І. Багатомірність буття людини в структурі ціннісного процесу	188
Гаджієв О. Ю. Сутність і функції середнього класу в сучасному суспільстві. Сущность и функции среднего класса в современном обществе	192
Захарченко М. С. Моральний конфлікт як елемент розвитку демократії	195
Санакусь М. Г. Медіафілософія як нова галузь філософського знання	199
Санжаровець В. М. Прояви корупційного делікту в кризових ситуаціях	202
Чернова Л. П. Закономірності формування нової картини світу	205
Чаркіна Т. І. Антропологізація історичного пізнання в період постмодерну	210
Шедяков В. Є. Ціннісно–сміслові комплекси як фактор антропосоціогенезу	214
Буцикіна Є. О. Трансгресія як конститутивний чинник літературно–критичної творчості Жоржа Батая	224

Данканіч А. С. Пауль Тілліх і ліберальна теологія XIX століття.....	229
Жиртуєва Н. С. Містичне вчення Карлоса Кастанеди і традиція шаманізму в культурі XX сторіччя.....	232
Лимар О. В. Зв'язок тілесної рухливості та сенсу простору (на основі робіт Девіда Моріса).....	236
Мельник В. В. Екзистенціаль самотності у філософській прозі Анатолія Федя.....	240
Політюк А. П. Критичний підхід в теорії аргументації Труді Говье.....	243
Саноцька Н. Концептуалізація феномена творчості у філософії Платона.....	247
Скрицька Н. В. Франциско Суарес та метафізика поглядів.....	251
Філяніна Н. М. Філософія освіти Дж. Д'юї та екоосвіта.....	253
Чорна Л. В. Трактатування ідеалу у творчості Вольфганга Крауса: філософський аналіз.....	259
Юдінцев О. В. Походження ідеї Бога: між класичним еволюціонізмом та церковною догмою.....	265
Гнідик І. І. Вплив булли "EaSemper" на становлення Греко-Католицької Церкви у США.....	272
Трегуб Г. А. Євангельські християни в радянській Україні: диверсифікація як відповідь на виклик несприятливих умов.....	277
Дмитренко М. Й. Конструктивні та деструктивні смисли сучасної корпоративної культури: переоцінка цінностей.....	282
Крапівник Г. О. Автор і співавтор художнього тексту в культурі пізнього Модерну і постмодерну.....	287
Калужська В. О. Масові видовища естради.....	290
Сінкевич О. Б. Вікова ідентичність в контексті масової культури: соціально-філософський аналіз.....	294
Андрієнко О. В. Поліваріантність проявів феномена ділової жінки в сучасному суспільстві.....	299
Лелека О. В. Естетична свідомість як засіб розширення когнітивних меж людського розуміння.....	303
Літценберг Л. В., Саснко О. Г. Мова як засіб формування ідентичності в соціокультурному просторі.....	306
Масасєв М. В. Проблема дефіциту праворозуміння у російської філософії (філософсько-історичний аналіз).....	310
Микольченко В. С. Стратегія героїко-патріотичного виховання у вітчизняному соціокультурному просторі.....	314
Отрешко В. Інформаційна безпека в контексті мовних пріоритетів українського державотворення.....	319
Гангал А. В. Інтеріоризація соціальних норм як складова соціалізації особистості і умова успішності її визнання.....	323
Попова І. В. Особливості реалізації екологічної безпеки в системі ринкових відносин.....	328
Завальнюк О. В. Значення фізичної культури і спорту у вихованні патріотичних почуттів особистості.....	333
Путров С. Ю. Філософське бачення гомеостазу, гомеорезу і гомеоклазу як процесуальних складових збереження здоров'я людини.....	336
Старовойт О. Суперечності і переваги демократії як середовища впровадження і розвитку інновацій.....	339
Кузьміна С. Л. Освіта як чинник соціальної мобільності "середнього" випускника Київської духовної академії.....	342
Бак М. Інформатизація освіти як предмет філософсько-педагогічного дискурсу.....	347
Лантінова Г. Економічна освіта як культурна комунікація.....	350
Линовицька О. Освіта в структурі сучасного філософсько-педагогічного дискурсу.....	353
Москалик Г. Філософія впровадження інновацій в інформаційно-комунікативному середовищі освіти.....	357
Македонська С. І. Генетичні причинно-наслідкові зв'язки феномена філософської культури вчителя: теоретико-методологічний контекст.....	363
Поліщук Н. В. Філософсько-освітнє осмислення проблем духовності в контексті інформаційно-високотехнологічного науково-технічного прогресу.....	368
Шелюк Л. Демократизація освіти як принцип її реформування в Україні.....	371

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Аманмирадов Н. А. Філософія міжнародних відносин як предмет політологічного дискурсу.....	376
Мітрофанова О. О. Історичний метод у дослідженні стратегічного партнерства.....	380
Лазуренко Ю. М. Молодіжні субкультури як агент політичної соціалізації сучасної молоді.....	383
Стойко О. М. Теоретичні обґрунтування інституційних виборів в транзитних країнах.....	385
Макаренко Б. Трансформаційне суспільство: пошук основних моделей розвитку.....	388
Береза В. О. Поняття політичної соціалізації в сучасному політологічному дискурсі.....	393
Григор О. Теоретико-методологічні засади дослідження консенсусу.....	397
Шваб М. А. Соціальні медіа у діяльності неурядових організацій: теоретико-прикладний вимір.....	401
Хома Н. М. Візуалізація як характеристика постмодерної політичної дії.....	405
Антонюк О. А. Судова влада та правова глобалізація.....	408
Нагорняк Т. Л. Конфлікт Держави і Суспільства в Україні.....	411
Денисюк С. Г. Репутація правоохоронних органів України: політико-соціологічний аналіз.....	421
Колесницька Н. М. Теоретико-методологічні засади політико-культурного аналізу самоідентифікації населення Львівської області.....	426
Вєстринський І. Передумови та геополітичні аспекти Першої світової війни.....	431
Пронь Т. М., Пронь С. В. Зовнішньополітичні інтереси США і Росії в сучасній Азії або українська складова російського повернення на "Великий Схід".....	436
Дужа І. А. США в процесах регіональної інтеграції ПСА.....	439
Шульгіна М. В. Концептуальні основи цивілізаційної геополітики держав БРІКС.....	442
Мудрицька К. О. Трансформація концептуального підходу до поняття "безпека" у французькому безпековому дискурсі.....	446

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

Ластовський В. В. Видання до 70-річчя професора Г. Казьмирчука. (Віддане служіння історичній науці: до 70-річчя професора Григорія Казьмирчука / упор. М. Казьмирчук, Ю. Латиш. – К.: ПП "КП УкрСІЧ", 2014. – 462 с.; Григорій Дмитрович Казьмирчук. До 70-річчя з дня народження: біобібліографічний довідник / упоряд. М. Г. Казьмирчук, Я. Г. Рябцева. – К.: ПП "КП УкрСІЧ", 2014. – 160 с.).....	450
Масасєв М. В. Університетська педагогічна освіта як фундаментальна основа життя соціуму. Рецензія на монографію: Глузман А.В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования. Монография. – К.: Видавничий центр "Просвіта", 1996. – 312 с.....	452
Морозов І. Л. Рецензія на монографію: Васильчук Є. О. Політичний радикалізм та екстремізм в молодіжному середовищі України / Є. О. Васильчук. – Черкаси: "Палліум", 2014. – 514 с.....	454
Петренко І. М. Рецензія на книгу: Перерва В. С. Церковні школи в Україні (кінець XVIII – поч. XX ст.): забутий світ [Текст] / [В. С. Перерва]. – Біла Церква: Видавець Пшонківський О. В., 2014. – Т. 1. Загальна частина. – 576 с. + 32 с. іл.....	456
Потрашков С. В. Рецензія на монографію: Дегтярьов С. І. Цивільне чиновництво України у кінці XVIII – першій половині XIX ст.: монографія / С. І. Дегтярьов. – Суми: ТОВ "Друкарський дім "Папірус", 2014. – 472 с.....	458

CONTENT

HISTORICAL STUDIENS

Yurchenko O. O. Number symbolism in the texts of the Ukrainian historical dumas of the period before ruling of BohdanKhmelnitskyi (on the example of numeral semantic cross-sections of numbers tree and seven).....	5
Nickolaychuk O. S. The role of the Ukrainian lands in the material support of the Russian army during Russian-Turkish war 1735-1739 based on the materials of "Complete collection of laws b Russian empire".....	9
Kovalchuk T. V. The influence of Orthodox organizations upon social and politic life of Ukrainian provinces in the Russian Empire in the beginning of the 20th century.....	13
Romantsova N. I. M. Grushevsky's "History of Ukraine-Rus" in Ukrainian historiography.....	17
Valiavs'ka K. V. The Problem of "High Society" Origin during the Austrian Period (1815-1848).....	21
Marchuk V. V. Greek Catholics in Ukraine in 1914-1923.....	26
Makovey E. O. Ukrainian-Moscow conflict of 1658-1659 years.: attempt to analyze the internal and the external component of the article PanteleimonKulich "Vygovschina".....	28
Danylenko R. M. The Bolshevik terror in Ukraine in December 1917 - April 1918.....	31
Docenko V. O. Jewish antipogrom movement in Ukraine in 1917-1920's.....	36
Khvist V. O. The main political parties and movements in the Crimea in 1917 year.....	41
Chutkyi A. I. The influence of revolutionary events are on a higher school of Kyiv (beginning of 1917), study of changes trough the fate of one personality.....	45
Kudinov I. O. The Ukrainian labour army units in the combat actions (summer-autumn 1920).....	51
Bulgakova A. V. Engagement of Ukrainian collective peasant women to institutes party and soviet leadership of the USSR in the late 1920s - early 1930s.....	55
Demochko A. L., Rostovska V. I. History of V. I. Lenin 1st Soviet Hospital in 1920-1930s: medical and local aspect.....	58
Krasnitskaya A. N. Famine of 1932-1933 in Vinnytsia.....	62
Cherkas T. V. The Weimar triangle and Ukraine.....	65
Semenenko N. G. Wide spread use of chemicals in agriculture of USSR in the late 50's - 60's of last century.....	67
Chepurda G. M. Irrigation and drainage works carried out in accordance with "The great plan of nature transformation".....	71
Lukyanenko O. V. Methodological maze of the study of educators' everyday life during the times of totalitarianism.....	75
Lisunets L. I. Personality of E. K. Vorontsova in the memoirs of contemporaries.....	79
Doroshenko V. S. Some of the ideological foundations of the state of development of Ukraine.....	84
Okorokova V. V. Individualistic principles of the information society and their expression in the utopias of the future.....	87
Pekarchuk V. M. Evolution contractual basis for cultural ties, as a factor in the revival and development of culture ethnic minorities: trends 1990-2000-s.....	91
Reznik I. S. The role of the banking system of Ukraine in overcoming of socio-economic crisis of 1998-1999.....	96
Usenko N. M. Working young people of village in a private rural enterprise: everyday measuring (1990-2000th).....	101
Skorohod O. V. Theme domestic dissertation research 1950-2010s on the history of Ukrainian-Serbian relations.....	105
Solomatova V. V. Design, fashion, advertising, as system-forming factors of visual arts in the context of popular cultures XX-XXI ages.....	108
Taranenko O. H. Development of property relations in agrarian sphere of Ukraine in the second half of 20th century and role of L. O. Shepotkoin scientific providing of this process.....	113
Volgireva G. P. Problems of land regulation on Ural: according to personal impressions of P. A. Stolypin and A. V. Krivoshein from staying in perm and Permian province.....	119
Gvozdkov S. Y. Evolution of the Bush administrations' approach to the problem of democracy in Russia.....	124
Stroynowski A. Szczesny Stanislaw Potocki - the activity parliamentary.....	129
Tatarinov I. E. Features provide the Russian army uniforms during the First World War (Based on the Bessarabian province).....	135
Shvab L. P. "Waiting for Liberation": Polish diplomatic "game" within Eastern Polish border issue during the Second World War.....	138
Doroshenko L. V. Researching of ornamentation of ceramic pottery of raykovecka culture: experiences and perspectives.....	143
Paliienko S. V. The discussion on V. F. Gening's book "Object and subject matter of science in archaeology" on the methodological workshop of LOIA AS USSR: circumstances and facts.....	147
Silchenko I. V. Corresponding member V. P. Zosymovych on origin and growth of sugar beet plant.....	152
Kovalenko M. M. Contribution of Professor V. G. Rotmistrov (1866-1941) to development of technology and cultivation of cotton in Ukraine.....	154
Apostol M. V. A. Sapegin - a pioneer of genetic research in Ukraine and their use in selection.....	157
Borodaj I. S. The theoretical and methodological foundations of formation and development of the science of feeding of farm animals in Ukraine.....	161
Voloshchuk V. M., Yudina K. Ye. Development of zootechnical science with problems of the physiology of digestion in animals in educational institutions of Ukraine.....	164
Levchenko I. N. Deployment of research natural societies of Ukraine in the second half of XIX - early XX century and ideological basis.....	169
Polyvach M. A. Formation of PavloPshenychnyy as scientist and his contribution in development of the Department of feeding farm animals at Ukrainian Agricultural Academy.....	173
Shchebetuyk N. B. Natural climate zones as a factor of influence on structuring of agricultural research in Ukraine in the 20's of the XX century.....	176
Sviderska O. M. Agronomic and Agro-Technical assistance to villages in Podillia region at the time of NEP agricultural transition (1921-1929).....	179

PHILOSOPHICAL SCIENCES

Derevianko A. V. Historical appearance of revolution concept in social-philosophical discourse.....	184
Derzhko I. Multidimensionality of human being with invalue process structure.....	188
Hajiyev O. Yu. Nature and functions of middle class in modern society.....	192
Zakharchenko M. S. Moral conflict as an element of democracy's development.....	195
Sanakuev N. G. Mediaphilosophy as the new branch of philosophical knowledge.....	199
Sanzharovets' V. M. Displays of corruption delict are in crissituations.....	202
Chernova L. P. Conformities to law forming of new picture of the world.....	205
Charkina T. I. Anthropologization of the historical cognition in Post-Modern period.....	210
Shedyakov V. E. Value-semantic complexes as a factor of anthroposociogenesis.....	214

Butsykina I. O. Transgression as a constitutive factor in literary and critical works by Georges Bataille.....	224
Dankanich A. S. Paul Tillich and liberal theology of the XIX century.....	229
Zhirtueva N. S. Mystic study of Carlos Castaneda and tradition of shamanism in the culture of the 20th century.....	232
Lymar O. V. The coherence of corporal moveability and the sense of space (based on the works of David Morris).....	236
Melnik V. V. Existential of loneliness in the philosophical prose of Anatoliy Fed.....	240
Politiuk A. P. Trudy Govier's critical approach to argumentation theory.....	243
Sanotska N. Conceptualization of the phenomenon of creativity in Plato's philosophy.....	247
Skrytska N. V. Francisco Suarez and metaphysics views.....	251
Filyanina N. M. John Dewey's philosophy of education of and environmental education.....	253
Chorna L. V. Interpretation of the ideal in the works of Wolfgang Kraus: a philosophical analysis.....	259
Yudintsev O. V. The origin of the idea of God: between classical evolutionism and church dogma.....	265
Hnidyk I. I. The influence of the bull "Ea Semper" on the becoming of Greek-Catholic Church in the USA.....	272
Trehub H. A. Evangelical Christians in the Soviet Ukraine: diversification as a response to the challenge of adverse conditions.....	277
Dmytrenko M. Y. Constructive and Destructive Senses of Modern Corporate Culture: Revaluation of Values.....	282
Krapivnyk G. O. Fiction text authors and co-authors in the culture of the late Modernity and Postmodernity.....	287
Kaluzh's'ka V. O. Mass shows pop.....	290
Sinkevych O. B. Age-old identity in context of mass culture: social-philosophical analysis.....	294
Andriyenko O. V. The multi-variation of expressions of phenomenon of business lady in modern society.....	299
Leleka O. V. Aesthetic consciousness as a means of expanding the boundaries of human understanding of cognitive.....	303
Littsenberg L. V., Saenko O. G. Language as a means of formation of identity in sociocultural space.....	306
Masayev M. V. The problem of deficit of comprehension for law and order in Russian philosophy (philosophy and history analyses).....	310
Mikol'chenko V. S. Strategy hero-patriotic education in domestic social and cultural space.....	314
Otreshko V. Informative safety in the context of language priorities of Ukrainian creation of the state.....	319
Gangal A. V. An interiorization of social norms as composed socialization of the personality and a condition of success of its recognition.....	323
Popova I. V. Features realization of ecological safety, is in the system of market relations.....	328
Zavalniuk O. V. Value of physical culture and sport in education patriotic feelings of personality.....	333
Putrov S. Yu. The philosophical vision of homeostasis, homeorhesis and homeoclasia, as procedural components of human health.....	336
Starovoyt O. Contradictions and advantages of democracy as environments of introduction and development of innovations.....	339
Kuzmina S. L. Education as a factor of social mobility of the Kiev theological Academy's average graduate.....	342
Bak M. Informatization educations as article of philosophical-pedagogical discourse.....	347
Lantinova A. Economic education as a notion of cultural communication.....	350
Linovetska O. Education in the structure of modern philosophical-pedagogical discourse.....	353
Moskalik G. Philosophy of introduction of innovations is in the informatively-communicative environment of education.....	357
Makedonskaia S. I. Genetic causes, inheritance relations phenomenon philosophical culture teacher: theoretical and methodological context.....	363
Polischuk N. V. Philosophical-educational judgement of problems of spirituality in the context of information-highly technological scientific and technical progress.....	368
Shelyuk L. Democratization educations as principle of her reformation in Ukraine.....	371

POLITICAL SCIENCES

Amamyradov N. A. Philosophy of international relations as a subject of political science discourse.....	376
Mitrofanova O. O. The historical method in the strategic partnership research.....	380
Lazurenko Yu. M. Youth subcultures as an agent of political socialization of modern youth.....	383
Stoyko O. M. The theoretical grounding of institutional choices in the transition countries.....	385
Makarenko B. Transformational society: search for basic models of development.....	388
Bereza V. O. The concept of political socialization in modern political science discourse.....	393
Grigor O. Theoretical and methodological basis of the research consensus.....	397
Shvab M. A. Social media in non-governmental organization activity: theoretical and applied dimension.....	401
Khoma N. M. Imaging as a characteristic of postmodern political action.....	405
Antoniuk O. A. Judiciary and legal globalization.....	408
Nagorniyak T. L. The conflict between State and Society in Ukraine.....	411
Denysiuk S. G. Ukrainian law-enforcement agencies: political-sociological analysis.....	421
Kolesnitskaya N. M. Theoretical and methodological basis of political and cultural analysis of Lviv region's identity population.....	426
Vetrinskij I. Background and geopolitical aspects of the First World War.....	431
Pron T. M., Pron S. V. Foreign policy interests of the United States and Russia in the contemporary Asian or Russian Ukrainian component of the return on the "Grand East".....	436
Duzha I. A. The key aspects of the U.S. national strategy in the process of South Asia region integration.....	439
Shulhina M. V. Conceptual bases of civilizational geopolitics BRICS.....	442
Mudrytska K. O. Transformation of a conceptual approach to the notion of security within the French security discourse.....	446

SCIENTIFIC LIFE

Lastovsky V. V. Publication of the 70th anniversary of Professor G. Kazmyrchuka.....	450
Masayev M. V. University pedagogical education as fundamental basis of socium's life. Review on a Monograph: Gluzman A. V. University Pedagogical Education: an Experience of Systematic Research. A Monograph. – K.: Publishing Centre "Prosvita", 1996. – 312 p.....	452
Morozov I. L. Review of the monograph: Vaslichuk E. O. Political radicalism and extremism among the youth of Ukraine / E. O. Vaslichuk. – Cherkasy: "Pallium", 2014. – 514 p.....	454
Petrenko I. M. Review of the book: Pererva V. S. Church schools in Ukraine (the end of XVIII – the head of the XX century): the forgotten world [Text] / [V. S. Pererva]. – Bila Tserkva: Publisher Pshonkivskyy O. V., 2014. – T. 1. General part. – 576 pages + 32 pages illustrations.....	456
Potrashkov S. V. Review of the monograph: Degtyarev S. Civil Officialdom in Ukraine at the End of the 18th – the Beginning of the 19th Centuries: Monograph / Sergey I. Degtyarev. – Sumy: Publishing House Papyrus, 2014. – 472 p.....	458

СОДЕРЖАНИЕ

ИСТОРИЧЕСКИЕ НАУКИ

Юрченко О. А. Числовая символика в текстах украинских исторических дум дохмельницкого периода (на примере семантических срезов чисел три и семь).....	5
Николайчук А. С. Роль украинских земель в материальном обеспечении российской армии во время русско-турецкой войны 1735–1739 гг. по материалам “Полного собрания законов Российской империи”.....	9
Ковальчук Т. В. Влияние православных общественных организаций на социально-политическую жизнь украинских губерний Российской империи в начале XX века.....	13
Романцова Н. И. “История Украины–Русы” М. Грушевского в украинской историографии.....	17
Валявская К. В. К проблеме возникновения “светского общества” на Буковине в австрийский период.....	21
Марчук В. В. Греко-католики Украины в 1914–1923 гг.....	26
Маковой Е. О. Украинско-московский конфликт 1658–1659 гг.: попытка анализа внутренней и внешней составляющей в статье Пантелеймона Кулиша “Выговщина”.....	28
Даниленко Р. М. Большевистский террор в Украине в декабре 1917 – апреле 1918 гг.....	31
Доценко В. О. Еврейское антипогромное движение в Украине 1917–1920–е гг.....	36
Хвист В. А. Основные политические партии и движения в Крыму в 1917 году.....	41
Чуткий А. И. Влияние революционных событий начала 1917 г. на высшую школу Киева: изучение изменений на примере судьбы одной личности.....	45
Кудинов И. А. Использование частей Украинской трудовой армии в боевых действиях (лето–осень 1920 г.).....	51
Булгакова А. В. Вовлечение украинских колхозниц в институты партийно–советского руководства СССР в конце 1920–х – начале 1930–х гг.....	55
Демочко А. Л., Ростовская В. И. История 1–й советской больницы им. В. И. Ленина в 20–30–х гг. XX ст.: медико–краеведческий аспект.....	58
Красницкая А. Н. Голодомор 1932–1933 годов на Винниччине.....	62
Черкас Т. В. “Веймарский треугольник” и Украина.....	65
Семененко Н. Г. Широкая химизация сельского хозяйства УССР в конце 50–х – 60–х годах прошлого века.....	67
Чепурда А. Н. Проведение гидромелиоративных работ, предусмотренных “Великим планом преобразования природы”.....	71
Лукьяненко А. В. Методологические лабиринты исследования повседневности педагогов времён тоталитаризма.....	75
Лисуец Л. И. Личность Е. К. Воронцовой в воспоминаниях современников.....	79
Дорошенко В. С. Некоторые идеологические основы государственного развития Украины.....	84
Окорокова В. В. Индивидуалистические основы информационного общества и их выражение в утопиях будущего.....	87
Пекарчук В. М. Эволюция основных направлений межкультурного двухстороннего сотрудничества как фактор возрождения и развития культуры этнических меньшинств: тенденции 1990–2000–х годов.....	91
Резник И. С. Роль банковской системы Украины в преодолении социально–экономического кризиса 1998–1999 гг.....	96
Усенко Н. Н. Трудящаяся молодежь села в частном сельском предпринимательстве: повседневное измерение (1990–2000–е годы).....	101
Скороход О. В. Тематика отечественных диссертационных исследований 1950–х – 2010–х гг. по истории украинско–сербских связей.....	105
Соломатова В. В. Дизайн, мода, реклама как системообразующие факторы формирования визуальных искусств в контексте массовой культуры XX–XIX веков.....	108
Тараненко О. Г. Развитие отношений собственности в аграрной сфере Украины во второй половине XX ст. и роль Л. А. Шепотько в научном обеспечении данного процесса.....	113
Волгирева Г. П. Проблемы землеустройства на Урале: по личным впечатлениям П. А. Столыпина и А. В. Кривошеина от пребывания в Перми и Пермской губернии.....	119
Гвоздков С. Ю. Эволюция подхода администраций Дж. В. Буша к проблеме российской демократии.....	124
Стройновский А. Парламентская деятельность Станислава Щенского Потоцкого.....	129
Татаринев И. Е. Особенности обеспечения русской армии обмундированием во время Первой мировой войны (по материалам Бессарабской губернии).....	135
Шваб Л. П. “В ожидании освобождения”: польская дипломатическая “игра” в вопросе восточной границы Польши в годы Второй мировой войны.....	138
Дорошенко Л. В. Исследования орнамента керамики посуды райковецкой культуры: опыт и перспективы.....	143
Палиенко С. В. Обсуждение книги В. Ф. Генинга “Объект и предмет науки в археологии” на методсеминаре ЛОИА АН СССР: обстоятельство и факты.....	147
Сильченко И. В. Член–корреспондент В. П. Зосимович про возникновение и развитие свеклосахарного растения.....	152
Коваленко М. М. Вклад профессора В. Г. Ротмистрова (1866–1941) в разработку технологии выращивания хлопчатника в Украине.....	154
Апостол М. В. А. А. Сапегин– пионер генетических исследований в Украине и их использование в селекции.....	157
Бородай И. С. Теоретические и методологические основы становления и развития науки о кормлении сельскохозяйственных животных в Украине.....	161
Волощук В. М., Юдина К. Е. Развитие зоотехнической науки по физиологии пищеварения животных в учебных заведениях Украины.....	164
Левченко И. Н. Развертывание научных исследований обществами естествознавцев Украины во второй половине XIX – начале XX вв. и их мировоззрение.....	169
Польвач М. А. Становление Павла Дмитриевича Пшеничного, как ученого и его вклад в развитие кафедры кормления сельскохозяйственных животных Украинской сельскохозяйственной академии.....	173
Щебетюк Н. Б. Природно–климатические зоны как фактор влияния на структуризацию сельскохозяйственного опытного дела Украины в 20–х гг. XX в.....	176
Свидерская О. М. Агрономическая и агротехническая помощь подольскому селу в период нэпа (1921–1929 гг.).....	179

ФИЛОСОФСКИЕ НАУКИ

Деревянко А. В. Историческое становление понятия революция в социально–философском дискурсе.....	184
Держко И. Многомерность бытия человека в структуре ценностного процесса.....	188
Гаджиев О. Ю. Сущность и функции среднего класса в современном обществе.....	192
Захарченко М. С. Моральный конфликт как элемент развития демократии.....	195
Санакув Н. Г. Медиафилософия как новая отрасль философского знания.....	199

Санжаровец В. Н. Проявления коррупционного деликта в кризисных ситуациях.....	202
Чернова Л. П. Закономерности формирования новой картины мира.....	205
Чаркина Т. И. Антропологизация исторического познания в период постмодерна.....	210
Шедяков В. Е. Ценностно–смысловые комплексы как фактор антропосоциогенеза.....	214
Буцькина Е. А. Трансгрессия как конститутивный фактор литературно–критического творчества Жоржа Батая.....	224
Данканич А. С. Пауль Тиллих и либеральная теология XIX столетия.....	229
Жиртуева Н. С. Мистическое учение Карлоса Кастанеды и традиция шаманизма в культуре XX века.....	232
Лымарь О. В. Связь телесной подвижности и смысла пространства (на основании работ Дэвида Морриса).....	236
Мельник В. В. Экзистенциал одиночества в философской прозе Анатолия Федя.....	240
Политюк А. П. Критический подход в аргументации Труды Говье.....	243
Саноцкая Н. Концептуализация феномена творчества в философии Платона.....	247
Скрыцкая Н. В. Франциско Суарес и метафизика взглядов.....	251
Филиппина Н. Н. Философия образования Дж. Дьюи и экообразование.....	253
Черная Л. В. Трактовка идеала в творчестве Вольфганга Крауса: философский анализ.....	259
Юдинцев О. В. Происхождение идеи Бога: между классическим эволюционизмом и церковной догмой.....	265
Гнидык И. И. Влияние буллы "EaSemper" на становление Греко–католической Церкви в США.....	272
Трегуб А. А. Евангельские христиане в советской Украине: диверсификация как ответ на вызов неблагоприятных условий.....	277
Дмитренко М. И. Конструктивные и деструктивные смыслы современной корпоративной культуры: переоценка ценностей.....	282
Крапивник А. А. Автор и соавторы художественного текста в культуре позднего Модерна и постмодерна.....	287
Калужская В. О. Массовые зрелища эстрады.....	290
Синькевич О. Б. Возрастная идентичность в контексте массовой культуры: социально–философский анализ.....	294
Андриенко Е. В. Поливариантность проявлений феномена деловой женщины в современном обществе.....	299
Лелека О. В. Эстетическое сознание как средство расширения когнитивных границ человеческого понимания.....	303
Литценберг Л. В., Саенко А. Г. Язык как средство формирования идентичности в социокультурном пространстве.....	306
Масаев М. В. Проблема дефицита правопонимания в русской философии (философско–исторический анализ).....	310
Микольченко В. С. Стратегия героико–патриотического воспитания в отечественном социокультурном пространстве.....	314
Отрешко В. Информационная безопасность в контексте языковых приоритетов создания украинского государства.....	319
Гангал А. В. Интериоризация социальных норм как слагаемая социализации личности и условие успешности ее признания.....	323
Полова І. В. Особенности реализации экологической безопасности в системе рыночных отношений.....	328
Завальнюк Е. В. Значение физической культуры и спорта в воспитании патриотических чувств личности.....	333
Путров С. Ю. Философское виденье гомеостаза, гомеореза и гомеоклаза, как процессуальных составляющих сохранения здоровья человека.....	336
Старовойт О. Противоречия преимущества демократии как среды внедрения и развития инноваций.....	339
Кузьмина С. Л. Образование как фактор социальной мобильности "среднего" выпускника Киевской духовной академии.....	342
Бак М. Информатизация образования как предмета философско–педагогического дискурса.....	347
Лантинова А. Экономическое образование как культурная коммуникация.....	350
Линовицкая О. Образование в структуре современного философско–педагогического дискурса.....	353
Москалик Г. Философия внедрения инноваций в информационно–коммуникативной среде образования.....	357
Македонская С. И. Генетические причинно–наследственные связи феномена философской культуры учителя: теоретико–методологический контекст.....	363
Полищук Н. В. Философско–образовательное осмысление проблем духовности в контексте информационно–высокотехнологического научно–технического прогресса.....	368
Шелюк Л. Демократизация образования как принцип ее реформирования в Украине.....	371

ПОЛИТИЧЕСКИЕ НАУКИ

Аманмырадов Н. А. Философия международных отношений как предмет политологического дискурса.....	376
Митрофанова О. А. Исторический метод в исследовании стратегического партнерства.....	380
Лазуренко Ю. Н. Молодежные субкультуры как агент политической социализации современной молодежи.....	383
Стойко Е. М. Теоретическое обоснование институциональных выборов в транзитных странах.....	385
Макаренко Б. Трансформационное общество: поиск основных моделей развития.....	388
Береза В. А. Понятие политической социализации в современном политологическом дискурсе.....	393
Григор О. Теоретико–методологические основы исследования консенсуса.....	397
Шваб М. А. Социальные медиа в деятельности неправительственных организаций: теоретико–прикладное измерение.....	401
Хома Н. М. Визуализация как характеристика постмодерного политического действия.....	405
Антонюк А. А. Судебная власть и правовая глобализация.....	408
Нагорняк Т. Л. Конфликт Государства и Общества в Украине.....	411
Денисюк С. Г. Репутация правоохранительных органов Украины: политико–социологический анализ.....	421
Колесническая Н. М. Теоретико–методологические основы политико–культурного анализа самоидентификации населения Львовской области.....	426
Ветринский И. Предпосылки и геополитические аспекты Первой мировой войны.....	431
Пронь Т. М., Пронь С. В. Внешнеполитические интересы США и России в современной Азии или украинская составляющая российского возвращения на "Великий Восток".....	436
Дужа И. А. США в процессах региональной интеграции ЮВА.....	439
Шульгина М. В. Концептуальные основы цивилизационной геополитики государств БРИКС.....	442
Мудрицкая К. А. Трансформация концептуального подхода к понятию "безопасность" во французском дискурсе в сфере безопасности.....	446

НАУЧНАЯ ЖИЗНЬ

Ластовский В. В. Издания к 70-летию профессора Г. Казьмирчука.....	450
Масаев М. В. Университетское педагогическое образование как фундаментальная основа жизни социума. Рецензия на монографию: Глузман А. В. Университетское педагогическое образование: опыт системного исследования. Монография. – К. : Видавничий центр "Просвіта", 1996. – 312 с.....	452
Морозов И. Л. Рецензия на монографию: Васильчук Е. О. Политический радикализм и экстремизм в молодежной среде Украины / Е. О. Васильчук. – Черкассы : "Паллиум", 2014. – 514 с.....	454
Петренко И. Н. Рецензия на книгу: Перерва В. С. Церковные школы в Украине (конец XVIII – нач. XX в.): забытый мир [Текст] / [В. С. Перерва]. – Белая Церковь : Издатель Пшенковский О. В., 2014. – Т. 1. Общая часть. – 576 с. + 32 с. ил.....	456
Потрашков С. В. Рецензия на монографию: Дегтярев С. И. Гражданское чиновничество Украины в конце XVIII – первой половине XIX вв. : монография / С. И. Дегтярев. – Сумы : ООО "Печатный дом "Папирус", 2014. – 472 с.....	458

ДО УВАГИ АВТОРІВ!

Вимоги до структури та оформлення наукових статей:

1. Наукова стаття повинна містити такі необхідні елементи:

- постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття;
- формулювання цілей статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів;
- висновок з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

2. Розташування структурних елементів статті:

- УДК;
- прізвище, ім'я, по батькові автора (авторів), вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, e-mail (українською, англійською, російською мовами);
- назва статті та анотація українською, англійською, російською мовами (900–1000 знаків кожна);
- анотація повинна бути – структурованою, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки;
- ключові слова українською, англійською, російською мовами;
- обов'язковий список використаних джерел у кінці статті; після списку використаних джерел надається цей же список джерел латинським алфавітом (транслітерація);
- обсяг статті – до 25 тис. знаків (як виняток, не більше 35 тис. знаків);
- обов'язкова вимога до статей – якість, високий рівень англійської мови.

3. Вимоги для оформлення тексту:

всі поля 20 мм; шрифт Times New Roman, кегель 14, інтервал – 1,5; абзацний відступ – 10 мм. Рисунок й таблиці оформляються згідно з ДСТУ. Щодо символів. В тексті необхідно використовувати лапки лише такого зразку: “”, тире – це коротке тире: “–”. Не потрібно ставити зайві пробіли, особливо перед квадратними чи круглими дужками, а також в них. Для запобігання потрібно використовувати функцію “Недруковані знаки”.

4. Посилання на джерела в тексті подаються за таким зразком:

[7, с. 123], де 7 – номер джерела за списком використаних джерел, 123 – сторінка. Посилання на декілька джерел одночасно подаються таким чином: [1; 4; 8] або [2, с. 32; 9, с. 48; 11, с. 257]. Посилання на архівні джерела – [15, арк. 258, 2 31 зв].

5. Стаття подається мовою оригіналу (українською, російською, англійською, німецькою, французькою, іспанською, польською, чеською) у електронному варіанті у вигляді файлу, який виконаний в текстовому редакторі MS Word for Windows, на диску чи електронною поштою.

6. Статті, автори яких не мають наукового ступеня, супроводжуються рецензією кандидата або доктора наук за фахом публікації або витягом із протоколу засідання кафедри (відділу) про рекомендацію статті до друку. Рецензія або витяг з протоколу подається у сканованому вигляді електронною поштою.

7. Відповідальність за зміст, точність поданих фактів, цитат, цифр і прізвищ несуть автори матеріалів. Редакція залишає за собою право на незначне редагування і скорочення, а також літературне виправлення статті (зі збереженням головних висновків та стилю автора). Редколегія може не поділяти світоглядних переконань авторів.

8. До статті додаються:

– для Веб-сайту збірника обов'язкове резюме статті англійською мовою не менше як 4000 знаків. Резюме статті повинно бути структуроване, містити мету дослідження та застосовані методи, основні одержані висновки.

Резюме статті надсилається безплатно.

– **Відомості про автора (авторів):** прізвище, ім'я, по батькові, вчений ступінь, вчене звання, посада і місце роботи, службова і домашня адреси з поштовим індексом, контактний телефон, e-mail, № відділення “Нової пошти”.